

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
Інстытут гісторыі

**БЕЛАРУСЬ
ПРАЗ ПРЫЗМУ
РЭГІЯНАЛЬнай ГІСТОРЫі**

**Мінулае
і сучаснасць
Свіслацкага
краю**

Зборнік навуковых артыкулаў

Мінск
«Беларуская навука»
2018

УДК 94(476.6)(082)
ББК 63.3(4Бел)я43
М62

Серыя заснавана ў 2018 годзе

Складальнікі:

Н. В. Анофранка, Н. Я. Новік, А. У. Унучак

Рэдакцыйная калегія:

В. В. Даніловіч (галоўны рэдактар), Н. В. Анофранка, В. Л. Лакіза,
Н. Я. Новік, М. У. Смяховіч, А. У. Унучак (адказны рэдактар)

Рэцэнзенты:

кандыдат гістарычных навук А. М. Філатава,
кандыдат гістарычных навук В. С. Макарэвіч

Зборнік падрыхтаваны ў рамках выканання Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў на 2016–2020 гг. «Эканоміка і гуманітарнае развіццё беларускага грамадства» (навуковы кіраўнік – член-карэспандэнт НАН Беларусі, доктар гістарычных навук, прафесар А. А. Каваленя) падпраграмы № 1 «Гісторыя і культура» (навуковы кіраўнік – кандыдат гістарычных навук, дацэнт В. В. Даніловіч), задання 1.1.03 «Беларусь у гістарычным працэсе: сацыяльна-эканамічныя трансфармацыі і грамадска-культурныя змены (канец XVIII – пачатак XXI ст.)» (навуковы кіраўнік – кандыдат гістарычных навук, дацэнт М. У. Смяховіч).

Мінулае і сучаснасць Свіслацкага краю : зб. навук. арт. / М62 Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т гісторыі ; рэдкал.: В. В. Даніловіч (гал. рэд.) [і інш.] ; А. У. Унучак (адк. рэд.). – Мінск : Беларуская навука, 2018. – 271 с. – (Беларусь праз прызму рэгіянальнай гісторыі).

ISBN 978-985-08-2375-5.

У зборніку змешчаны вынікі даследаванняў, прысвечаных гісторыі горада Свіслачы Гродзенскай вобласці і Свіслацкага краю.

Адрасуецца вучоным, студэнтам, настаўнікам, краязнаўцам і ўсім тым, хто зацікаўлены ў вывучэнні гісторыі Беларусі.

УДК 94(476.6)(082)
ББК 63.3(4Бел)я43

ISBN 978-985-08-2375-5

© Інстытут гісторыі НАН Беларусі, 2018
© Афармленне. РУП «Выдавецкі дом
«Беларуская навука», 2018

ПРАДМОВА

У сучасным нестабільным свеце кожны з нас абавязаны зрабіць усё магчымае для ўмацавання і росквіту нашай краіны – сапраўднай дзяржавы для народа. Ключавое значэнне гэтага па-стулата ў чарговы раз падкрэсліў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка ў віншаванні з Днём Незалежнасці 3 ліпеня 2017 г. Пры гэтым мы павінны памятаць, што беларускі народ зрабіў свой выбар, які забяспечвае глыбінную гістарычную сувязь з нацыянальнымі вытокамі і каранямі, аб-піраецца на фундаментальныя духоўныя каштоўнасці нацыі, спрыяе захаванню яе адзінства.

У згаданым кантэксце нельга не адзначыць, што краевуголь-ным каменем у падмурку паспяховага развіцця любой краіны з'яўляецца захаванне гістарычнай памяці, веданне гісторыі Радзі-мы, бо без гэтага немагчыма выхаванне сапраўдных патрыётаў.

Менавіта таму ў нашай краіне намаганнямі Нацыянальнай акадэміі навук, вышэйшых навучальных устаноў, органаў мяс-цовай улады рэгулярна праводзяцца навуковыя канферэнцыі па гісторыі асобных населеных пунктаў і рэгіёнаў Беларусі. Не стаў выключэннем і Свіслацкі край.

23 мая 1998 г. прайшла навукова-практычная краязнаўчая канферэнцыя «Старонкі гісторыі Свіслацкага краю», па выніках якой быў апублікаваны зборнік, а яе напрацоўкі выкарыстоўва-ліся пры падрыхтоўцы кнігі серыі «Памяць».

2 верасня 2016 г. адбылася навукова-практычная канферэн-цыя «VI Тышкевіцкія чытанні: гісторыка-культурная спадчына Свіслацкага краю (да 760-годдзя горада Свіслач)».

ЗМЕСТ

Прадмова (В. В. Даніловіч)	3
<i>Онищук В.</i> Свислоччина вчера и сегодня	9
<i>Лакіза В., Мядзведзева В.</i> З гісторыі археалагічнага вывучэння Свіслаччыны ў XIX–XXI стст.	14
<i>Krasnodębski D., Olczak H.</i> Sto lat badań archeologicznych w polskiej części puszczy Białowieskiej	38
<i>Юрэцкі С.</i> Археалагічныя даследаванні ў г. Свіслачы ў 2017 і 2018 гг.	53
<i>Самусік А.</i> Вучэбна-выхаваўчы працэс у Свіслацкай кальвініцкай школе ў 1563–1572 гг.	61
<i>Доўнар А., Стрэнкоўскі С.</i> Традыцыі магдэбургскага самакіравання Поразава: прывілеі, кіраўніцтва горада XVI–XVIII стст.	70
<i>Соркіна І.</i> Свіслач у канцы XVIII – пачатку XX ст. у святле новых архіўных матэрыялаў	94
<i>Яноўская В., Сыцько К.</i> Канфесійнае становішча Свіслаччыны ў другой палове XIX – пачатку XX ст.	108
<i>Ганчар А.</i> Положение римско-католической церкви на территории Свислочского края (вторая половина XIX – начало XX в.) ...	122
<i>Долгач Т.</i> Деятельность Гродненского губернского по крестьянским делам присутствия по реализации аграрной реформы 1861 г.	135
<i>Раманаў С.</i> Спектакль для правінцыі: афіцыйная святочная культура мястэчка Свіслач (другая палова XIX – пачатак XX ст.) ...	147
<i>Унучак А.</i> Свіслацкі край на старонках газеты «Наша Ніва» пачатку XX ст.	158
<i>Песецкі А.</i> Учительские семинарии в местечке Свислочь в 1876–1935 гг.	163
<i>Новик Н.</i> Свислочская учительская семинария в биографиях ее выпускников	173

<i>Ляхоўскі У.</i> Першая беларуская нацыянальная педагагічная ўстанова: гісторыя ўтварэння і чыннасць Свіслацкай беларускай настаўніцкай семінарыі ў 1916–1918 гг.	194
<i>Трубчык А.</i> Свіслацкі край у гады польска-савецкай вайны (1919–1921)	215
<i>Бароўская В.</i> Дзейнасць школьных інструктараў на тэрыторыі Свіслацкага краю падчас польска-савецкай вайны 1919–1921 гг.	230
<i>Галінская А.</i> Свислоччина в годы Великой Отечественной войны. По страницам подпольной газеты «Свислочская правда» ...	237
<i>Бамбешка І.</i> Развіццё музейнай справы на тэрыторыі Свіслацкага раёна	249
<i>Грыцкевіч Г.</i> Каравайніцы ў традыцыйным вясельным абрадзе (на прыкладзе вёскі Новы Двор Свіслацкага раёна Гродзенскай вобласці)	254
<i>Гецэвіч Ю., Крывальцэвіч А., Драгун Н., Казлоўская Н., Марчык М., Пратасеня А., Русецкая Э., Шыбка М., Станіславеўка Г.</i> Папулярызацыя гісторыка-культурнай спадчыны Свіслацкага краю праз мабільныя электронныя рэсурсы	258
Звесткі аб аўтарах	268

*ЮРЫЙ ГЕЦЭВІЧ, АЛЕНА КРЫВАЛЬЦЭВІЧ,
НАСТАСЯ ДРАГУН, НАСТАСЯ КАЗЛОЎСКАЯ,
МАРЫНА МАРЧЫК, АЛЯКСАНДР ПРАТАСЕНЯ,
ЭВЕЛІНА РУСЕЦКАЯ, МІХАСЬ ШЫБКО,
ГАННА СТАНІСЛАВЕНКА*

ПАПУЛЯРЫЗАЦЫЯ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ СВІСЛАЦКАГА КРАЮ ПРАЗ МАБІЛЬНЫЯ ЭЛЕКТРОННЫЯ РЭСУРСЫ

Турызм у Беларусі – гэта адзін з прыярытэтных напрамкаў сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, які рэалізоўваецца ў межах дзяржаўнай праграмы «Беларусь гасцінная» на 2016–2020 гады.

На сённяшні дзень у Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей Беларусі налічваецца 4811 адзінак, у тым ліку 4694 матэрыяльныя нерухомыя, якія ўключаюць 1655 аб'ектаў архітэктуры, 1125 – гісторыі, 1857 – археалогіі і 57 – мастацтва. Да іх належаць як шырокавядомыя палацава-паркавыя ансамблі і замкавыя комплексы, гістарычныя цэнтры буйных гарадоў, так і не такія папулярныя, але ад таго не менш значныя, славутасці раённых цэнтраў і мястэчак.

Неабходнасць інавацыйных падыходаў у папулярнасці гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі з'яўляецца вострым пытаннем, якое патрабуе хуткага вырашэння. З улікам прыняцця ўказа аб «Аб устанаўленні бязвізавага парадку ўезду і выезду замежных грамадзян», які дазваляе бязвізавы парадок пры ўездзе праз Нацыянальны аэрапорт Мінск, на тэрмін не больш за 5 сутак пытанне папулярнасці гісторыка-культурнай спадчыны набывае асабліва вялікую значнасць. Развіццё інфарматызацыі турызму і актуалізацыі беларускіх каштоўнасцей можа быць рэалізавана праз выкарыстанне тэхнічных магчымасцей сучасных камп'ютараў і смартфонаў.

Паводле заявы кіраўніка каманды Пошуку Google Аміта Сінгхала (Amit Singhal), летам 2015 г. колькасць мабільных пошукаў

у Google ўпершыню перабольшыла колькасць дэсктопных, тых, якія ажыццяўляліся праз стацыянарны камп'ютар¹. Гэта азначае, што колькасць карыстальнікаў мабільнымі праграмамі ўзрастае, што ў выніку дае павышэнне попыту на карыстанне мабільнымі праграмамі.

Таму, на наш погляд, для найбольш эфектыўнай папулярнасці гісторыка-культурнай спадчыны трэба выкарыстоўваць мабільныя электронныя рэсурсы, якія не толькі будуць даступнымі і простымі ў выкарыстанні, але і дазваляць прадстаўляць інфармацыю з элементамі інтэрактыва, выкарыстоўваючы поўны спектр мультымедыянасы.

Агляд мабільных электронных рэсурсаў. Пад мабільнымі электроннымі рэсурсамі мы разумеем праграмы для аперацыйных сістэм смартфонаў. У дадзеным артыкуле мы разглядаем праграмы выключна для аперацыйнай сістэмы Android.

Мы правялі маркетынгавае даследаванне па мабільных праграмах, у якіх узгадваюцца аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны Свіслацкага краю. Пошук выконваўся праз выкарыстанне мабільнага тэлефона і мабільнай праграмы Google Play. У Google Play Market па запыце «Свіслач» не было знойдзена ніводнага рэлевантнага да тэмы даследвання рэзультату. У Google Play Market па запыце «Belarus» былі паказаны наступныя вынікі (у тэксце артыкула прыведзены толькі тыя, якія былі рэлевантны да тэмы запыту – Свіслач).

1. «TAM.BY», аўтар: TUT.BY².

Мабільная праграма мае каля ста тысяч спампаванняў, 1733 адзнакі, сярэдні бал 4,1. Мова праграмы: руская. Мабільная праграма прадастаўляе інфармацыю пра аўтасэрвісы і рэкрэацыйныя ўстановы – Свіслацкі гісторыка-краязнаўчы музей.

¹ Выкарыстанне тэхналогіі GPS для сістэматызацыі кантэнту ў мабільных праграмах турыстычнага дамену / А. В. Крывальцэвіч [і інш.] // Развитие информатизации и государственной системы научно-технической информации (РИНТИ-2016) / редкол.: А. В. Тузиков [и др.]. Минск, 2016. С. 258–262.

² TAM.BY [Электронны рэсурс] // Google Play. 2017. Рэжым доступу: <https://play.google.com/store/apps/details?id=by.tut.catalog.android>. Дата доступу: 26.09.2017.

2. «Глобус Беларусі», аўтар: Alexander Filimonov¹.

Мабільная праграма мае каля пяці тысяч спампаванняў, 127 адзнак, сярэдні бал 4,3. Мова праграмы: руская. Дадзеная мабільная праграма з'яўляецца адлюстраваннем сайта www.globus.tut.by. Неабходны доступ да геакардынат карыстальніка. Прапаноўваюцца наступныя славутасці – гімназія (часткова захаваўшаяся), касцёл св. Францыска Асізскага, синагога, сядзіба Тышкевічаў, прысядзібны парк, царква (якая будзеца), царква Крыжаўзвіжання, карчма канца XIX – пачатку XX ст., помнік Кастусю Каліноўскаму, звычайная гарадская забудова канца XIX – пачатку XX ст., часоўня-надмагільня, алея помнікаў, яўрэйскія могілкі, могілкі Віктара Каліноўскага, помнік «Асілак». У мабільнай праграме прысутнічае фотакантэнт, геакардынаты аб'ектаў, тэкставы кантэнт (не для ўсіх аб'ектаў). Ёсць магчымасць адзначыць кропку, як наведаную, дадаць у закладкі.

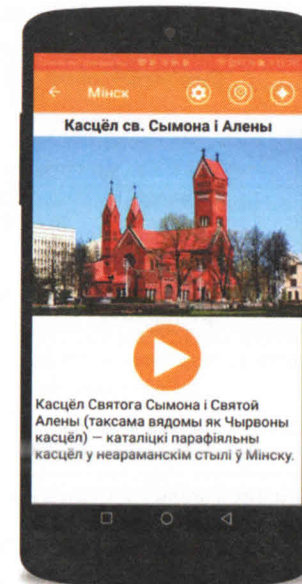
Мабільны персанальны аўдыягід KrokApp. Супрацоўнікамі лабараторыі распазнавання і сінтэзу маўлення была распрацавана мабільная праграма-аўдыягід KrokApp² (мал. 1), якая дазваляе турыстам атрымліваць інфармацыю пра славутасці і культурныя каштоўнасці Беларусі ў розных медыяфарматах: візуальна, аўдыяльна і праз тэкст.

Праграма дае магчымасць выбару мовы: беларуская, англійская і руская, таксама кітайская, чэшская для г. Мінска. Базавай і найбольш напоўненай кантэнтам лакалізацыяй з'яўляецца беларуская. Карыстальнік можа праслухаць спраўку пра аб'ект, праглядзець яго выяву, азнаёміцца з назвай і геаграфічным месцазнаходжаннем. Для адлюстравання месцазнаходжання аб'екта мы выкарыстоўваем сэрвіс Google Maps, убудаваны ў мабільную праграму (мал. 2).

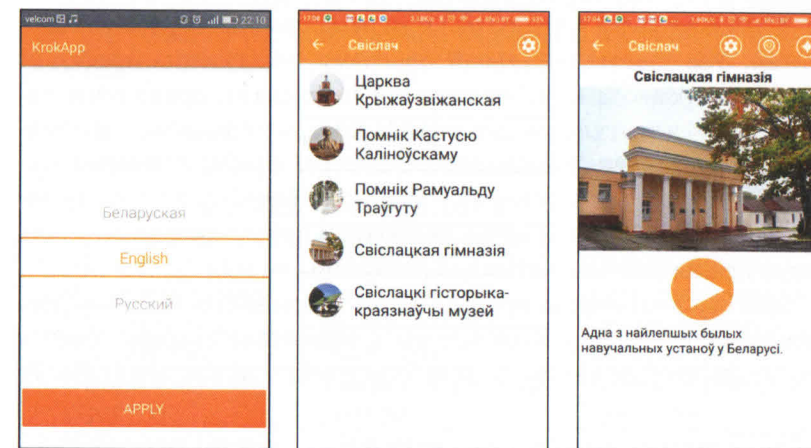
Таксама рыхтуецца наступная версія мабільнай праграмы KrokApp, у якой акрамя апісаных вышэй функцый будуць

¹ Глобус Беларусі [Электронны рэсурс] // Google Play. 2017. Рэжым доступу: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.afilimonov.belglobus>. Дата доступу: 26.09.2017.

² KrokApp [Электронны рэсурс] // Google Play. 2017. Рэжым доступу: <https://play.google.com/store/apps/details?id=by.srslab.krokapp>. Дата доступу: 26.09.2017.

Мал. 1. Мабільная праграма-аўдыягід KrokApp (экран і лагатып)

Мал. 2. Знешні інтэрфейс мабільнай праграмы-аўдыягід KrokApp (экраны выбару мовы, выбару горада, выбару славутасці, экран з інфармацыяй пра славутасць)

Мал. 3. Этапы працы над кантэнтам для мабільнай праграмы KrokApp

магчымасці выбару карыстальнікам колькасці свайго вольнага часу. Праграма, улічваючы гэтую колькасць, збудуе ўласны карыстальніцкі маршрут з дапамогай GPS-тэхналогіі. Таксама індывідуалізацыя маршрута будзе адбывацца з дапамогай фільтраў аб'ектаў па тэматыцы і па тыпе аб'екта¹.

Асаблівая ўвага ў працы над праграмай надаецца рабоце з кантэнтам. Усе тэксты мабільнай праграмы рыхтуюцца прафесійнымі экскурсаводамі, вычытваюцца філолагамі, праходзяць валідацыю ў Інстытуце гісторыі НАН Беларусі (паводле інфармацыйнага пагаднення Аб'яднанага інстытута праблем інфарматыкі НАН Беларусі з Інстытутам гісторыі НАН Беларусі ад 3 кастрычніка 2017 г.), пасля якой перакладаюцца і начытваюцца. Агульнаэтапы працы над кантэнтам прадстаўлены на мал. 3.

Для сістэматызацыі працы і хуткага прыняцця рашэння пры адборы слаўтасцей у KrokApp была вызначана прыярытэзацыя пры падрыхтоўцы кантэнту па нейкім горадзе ці мясціне (табл. 1).

¹ Кривальцевич Е. В. Мобильное приложение как средство межкультурной коммуникации / Е. В. Кривальцевич, М. В. Марчик, Ю. С. Гецевич // 2-й Белорусско-Прибалтийский форум «Сотрудничество – катализатор инновационного роста». Минск, 2016. С. 54–55.

Табліца 1. Прыярытэзацыя адбору слаўтасцей у KrokApp

Прыярытэт	Катэгорыя	Мінімальная і максімальная колькасць кропак
1	Духоўная спадчына: цэрквы, касцёлы, сінагогі, малітоўныя дамы і інш.	1
2	Абарончыя пабудовы: замкі, крэпасці, фартэцыі і г. д.	2–3
3	Гістарычна важныя будынкі: ратуша, унікальная ў сваім родзе пабудова і г. д.	2–4
4	Помнікі гістарычным асобам	1–2
5	Помнікі гістарычным падзеям, мемарыялы	1
6	Помнікі «персанажам» (прыклад: помнік літары «Ў», помнік бабру і г. д.)	1
7	Тапаграфічныя аб'екты (вуліцы, завулкі, праспекты, плошчы)	1–7
8	Прыродныя аб'екты (рака, гара, расліна і г. д.)	1
9	Іншае (заводы, комплексы і г. д.)	1

Пасля адбору і ўсіх апрацовак да тэксту, які змяшчае інфармацыю пра слаўтасць, дадаецца яе фотаздымак і GPS-каардынаты.

Такім чынам, паводле ўжо распрацаванай структуры мабільнай праграмы па г. Свіслачы былі дададзены наступныя аб'екты (табл. 2).

Табліца 2. Гісторыка-культурныя аб'екты г.Свіслач, інфармацыя пра якія была дададзена ў мабільны аўдыягід KrokApp

	Беларуская мова кантэнту мабільнай праграмы	Англійская мова кантэнту мабільнай праграмы	Руская мова кантэнту мабільнай праграмы
1	Царква Крыжаўзвіжанская	Church of the Exaltation of the Holy Cross	Церковь Крестовоздвиженская
2	Помнік Кастусю Каліноўскаму	Monument to Kastyś Kalinoŭski	Памятник Кастусю Калиновскому
3	Помнік Рамуальду Траўгуту	Monument to Ramuāld Traŭhutu	Памятник Ромуальду Траугуту
4	Свіслацкая гімназія	Gymnasium of Svislač	Свислочская гимназия
5	Свіслацкі гісторыка-краязнаўчы музей	Historical regional museum of Svislač	Свислочский историко-краеведческий музей

Праграма KrokApp з аўдыягідам для г. Свіслач знаходзіцца ў вольным доступе ў Google Play Market (па запыце «KrokApp»).

Асаблівасці перакладу. Што датычыцца перакладу інфармацыі пра гісторыка-культурныя аб'екты для мабільнай праграмы KrokApp на англійскую мову, то існуе шэраг асаблівасцей, звязаных з перадачай на англійскую мову ўласных імёнаў і назваў. На дадзены момант не існуе агульнапрынятых, афіцыйна зацверджаных правіл перакладу на англійскую мову з беларускай уласных імёнаў, геаграфічных і іншых назваў. Гэта ўскладняе працэс перакладу, бо з'яўляецца неабходнасць выбару паміж рознымі варыянтамі транслітарацыі.

Прыкладам гэтага з'яўляецца перадача лацінскімі літарамі беларускіх літар «ч», «ж», «ш», «ў», якія могуць перадавацца або літарай ці спалучэннем лацінскіх літар «ch», «zh», «sh», «u», або праз ужыванне гачыкаў – «č», «ž», «š», «u». У межах перакладу для KrokApp было вырашана выкарыстоўваць другі з адзначаных варыянтаў – ужыванне гачыкаў.

Асаблівасці агучвання. Для таго каб слухачу было больш прыемна ўспрымаць падрыхтаваны кантэнт пра славуцасць, дыктар уносіць свае праўкі перад начыткай. Якасна напісаны тэкст артыкула ці навіны для сайта могуць лёгка чытацца, але стаць грувасткімі для начыткі. І наадварот, адаптаваны для начыткі тэкст можа выглядаць надта проста для сайта навін ці апісання славуцасці.

Пры адаптацыі тэксту для начыткі дыктар кіруецца ўласным пачуццём мовы, а таксама прыёмамі, засвоенымі з прафесійнай літаратуры. Ужыванне канцылярыту ў культурна-забаўляльных тэкстах і тым больш аўдыязапісах з'яўляецца значным мінусам якасці аўдыяэксперсіі. Канцылярытам завуць празмернае ўжыванне залежнага стану (*царква была пабудавана мецэнатам замест мецэнат пабудоваў царкву*), слоў, не ўласцівых гутарковаму стылю (*знаходзіцца замест ёсць, размяшчаецца замест месціцца*), аддзеяслоўных назоўнікаў (*знішчэнне замест знішчылі*) і г. д. Таксама ў зыходным тэксце могуць прысутнічаць лішнія словы ці ўводныя канструкцыі (*для таго, каб замест каб*), без якіх фраза не губляе сэнсу і якасна спрашчаецца. Праблему ства-

раюць і лічбы (гады, меры, даты і г. д.), якія звычайна складана ўспрымаюцца на слых. Цалкам пазбавіцца іх у тэкстах пра гісторыка-культурныя каштоўнасці немагчыма, але мы намагаемся пакідаць толькі найбольш важныя даты.

KrokApp прадугледжвае лёгкі, апавядальны стыль экскурсіі, калі слых карыстальніка мусіць расслабіцца і адпачываць. Таму дыктар павінен умець распазнаць канцылярыт і замяніць яго адпаведнікам, лёгкім для ўспрыняцця на слых.

У табл. 3 прыведзены прыклады правак дыктара па ўдасканаленні тэксту перад начыткай.

Табліца 3. Прыклад адаптацыі тэксту для начыткі

Тэкст, які быў дасланы супрацоўнікамі Інстытута гісторыі НАН Беларусі	Тэкст, які выпраўлены і начытаны дыктарам
У XIX стагоддзі яна была пабудавана як каталіцкая капліца і была асвечана мясцовым святаром. Капліца праектавалася як пахавальня, бо ўнутры яе знаходзіўся адмысловы склеп з закратаванымі вокнамі. Менавіта ў гэтую пахавальню быў дастаўлены прах Юзэфы Тышкевіч – памерлай жонкі Тадэвуша Тышкевіча, тагачаснага ўладальніка Свіслачы. Капліца праіснавала да сярэдзіны XX стагоддзя. Пасля таго, як праваслаўны храм Свіслачы згарэў у полымі пажару ў час Другой сусветнай вайны, капліца стала выкарыстоўвацца як праваслаўны прыход. Зараз гэта Крыжаўзвіжанская праваслаўная царква. Яна размяшчаецца на гарадскіх могілках. На жаль, першапачатковы будынак не захаваўся.	Гэта самая старая царква Свіслачы. У XIX стагоддзі яе пабудавалі як каталіцкую капліцу. Мясцовы святар яе асвяціў. Капліцу праектавалі як пахавальню, бо ўнутры яе быў склеп з закратаванымі вокнамі. Менавіта ў гэтую пахавальню даставілі прах Юзэфы Тышкевіч. Гэта памерлая жонка Тадэвуша Тышкевіча, тагачаснага ўладальніка Свіслачы. Капліца праіснавала да сярэдзіны XX стагоддзя. Праваслаўны храм Свіслачы згарэў у полымі пажару ў час Другой сусветнай вайны, і капліцу сталі выкарыстоўваць як праваслаўны прыход. Цяпер гэта Крыжаўзвіжанская праваслаўная царква. Яна месціцца на гарадскіх могілках. На жаль, першапачатковы будынак не захаваўся.

Агучванне адбываецца не ў прафесійнай студыі, а ў адмыслова абсталяваным для гэтага памяшканні, дзе няма пабочных гукаў. Запіс ідзе пры дапамозе прафесійнай мадэлі мікрафона

Blue Snowball, які мае ўласнае абсталяванне для запісу высаканаснага гуку, незалежнае ад якасці гукавой карты камп'ютара.

Перад запісам адбываецца падрыхтоўка і нескладаная разметка тэксту. Дыктар прачытвае канчатковы тэкст і пазначае націскі, калі неабходна. Далей расстаўляюцца лагічныя паўзы:

/ – палова паўзы (палова прагаворанага пра сябе слова «раз»);

// – паўза (прагаворанае пра сябе слова «раз»);

// // – прагавораныя пра сябе словы «раз, два»;

// // // – прагавораныя пра сябе словы «раз, два, тры».

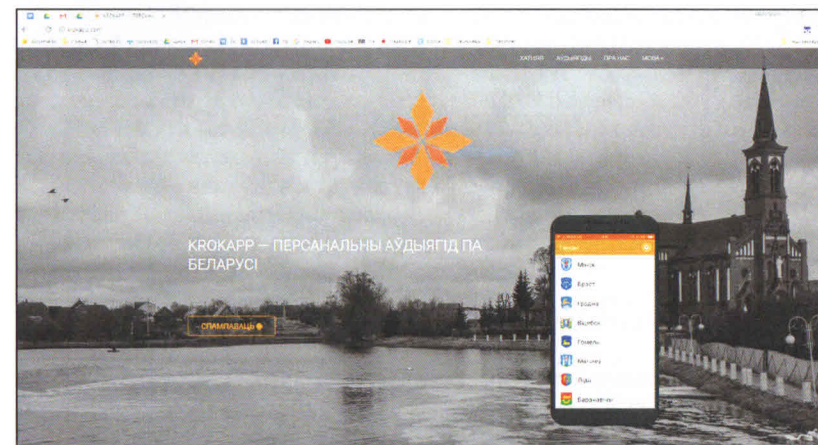
У будучым плануецца далучаць да працы прафесійных дыктараў, паляпшаць прафесійныя навыкі цяперашніх дыктараў, кантэнт-менеджараў, каманды і рабіць мастацкую апрацоўку аўдыязапісаў.

Інтэрнэт-платформа культурнай спадчыны Беларусі і сайт KrokApp. Для азнаямлення з ідэяй аўдыягіда KrokApp можна выкарыстоўваць сайт krokar.com¹ (мал. 4).

Дадзены сайт функцыянуе на трох мовах – беларускай, англійскай, рускай. Тут можна знайсці інфармацыю пра асноўныя кампаненты, з якіх складаецца мабільная праграма KrokApp, убачыць сабраныя ў базе даных гісторыка-культурныя аб'екты на карце, а таксама перайсці да кароткага тэкстава-візуальнага агляду той ці іншай славукасці. У раздзеле «Апошнія дадзеныя» можна пабачыць апошнія чатыры кропкі, якія былі дадзены ў базу даных кантэнту. Далей можна даведацца імёны і ролі ў камандзе ўсіх, хто задзейнічаны ў распрацоўцы KrokApp з боку лабараторыі распазнавання і сінтэзу маўлення. Таксама можна праглядзець невялікі прома-ролік пра мабільную праграму KrokApp.

У далейшым сайт плануецца перарабіць у платформу збору і апрацоўкі гісторыка-культурнага і дапаможнага кантэнту. Дадзеная платформа зможа палегчыць супрацоўніцтва з Інстытутам гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук і іншымі партнёрамі, а таксама прывабіць больш карыстальнікаў, якія жадалі б распавесці пра каштоўнасці Беларусі.

¹ KrokApp – персанальны аўдыягід па гарадах Беларусі [Электронны рэсурс]. 2017. Рэжым доступу: <http://krokar.by/>. Дата доступу: 26.09.2017.

Мал. 4. Знешні выгляд сайта krokar.by

Такім чынам, пытанне папулярызавання гісторыка-культурнай спадчыны можа вырашацца праз мабільныя электронныя рэсурсы, а менавіта пры дапамозе мабільнай праграмы-аўдыягіда ў камбінацыі з анлайн-платформай для збору даных. Праект валодае вялікімі магчымасцямі і можа быць адаптаваны пад розныя патрэбы. У асноўным праект дае сацыяльны эффект у выглядзе папулярызавання малых і сярэдніх гарадоў і мясцін Беларусі, актуалізацыі інфармацыі пра родны край, гейміфікацыі навучальнага працэсу, прасоўванні малавядомых рэгіянальных аб'ектаў культурнай і гістарычнай значнасці, а таксама прыцягненні ўвагі да аб'ектаў культурнай і гістарычнай значнасці, якія знаходзяцца ў аварыйным стане (аб'екты дойлідства).

Варта адзначыць, што ў хуткім часе гарады і мястэчкі атрымаюць магчымасць павысіць турыстычны паток праз рэкламу ўласных славукасцей.